

UNIVERZITA KARLOVA PRÁVNICKÁ FAKULTA

KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

POSUDEK VEDOUCÍHO PRÁCE

Téma práce : Oznamování trestných činů a jejich kriminologický význam

Autor : Petr Jambor

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jaromír Hořák, Ph.D.

Oponent: JUDr. Katarína Tejnská, Ph.D.

Rozsah práce: 120 stran

Datum odevzdání práce: říjen 2023

1. Charakteristika tématu:

Téma oznamování trestných činů vyžaduje zvládnutí široké škály procesních, hmotněprávních a kriminologických otázek. Autor posuzované práce přistoupil ke zpracování tématu velmi důkladně, vybaven i podrobnými znalostmi mimotrestních oborů. To se týká zejména práva zdravotnického a rozličných otázek postavení obětí trestných činů. K náležitému zvládnutí úkolu patřilo prozkoumání odborného diskurzu v několika regulovaných profesích. Prameny, z nichž autor čerpal (včetně zahraničních), byly z části obtížně dostupné. Rozsáhlá práce je zejména svojí juristickou analýzou originální. I tam, kde autor sporné aplikační otázky sám jednoznačně neřeší, patří mu zásluha za jejich názorné představení a označení nedostatků platné právní úpravy.

2. Hodnocení po formální a obsahové stránce:

Předloženou práci hodnotím vysoko již po stránce systematiky výkladu. Je třeba zdůraznit obtíže, které u podobně vymezeného diplomního úkolu představuje volba vhodné systematiky při propojení relativně nesourodé materie. Diplomant postupoval logicky správně, pokud jako východisko svého výkladu zvolil oznamovací právo a oznamovací povinnost. V dalším převážně procesním výkladu se autorovi podařilo najít rovnováhu mezi perspektivou oznamovatelů trestných činů a vylíčení úkonů orgánů činných v trestním řízení. Hlavní zájem autora zde představuje povaha trestního oznámení jako procesního podání a důkazního prostředku. Diplomantovi se podařilo organicky navázat analýzou jednotlivých skutkových podstat, které souvisejí s oznamováním trestných činů. Posléze se vrací k postavení subjektů, které mohou být oznamovateli (včetně pachatele). Zabývá se podrobně pojmem poškozeného a oběti. Do tohoto kontextu jsou zasazeny rozsáhlé výklady viktimologické, zahrnující také úvahy o újmě způsobené obětí. Náležitá pozornost je věnována problému latence kriminality.

Autor zasvěcuje čtenáře do otázek viktimizace jako negativního psychického a sociálního jevu. Autor jej nahlíží jako proces poškozování a způsobování újmy. Práce v této části představuje zdařilou syntézu u nás dostupné literatury. Proces viktimizace autor rozčleňuje do několika fází. Sleduje zejména, jakým způsobem se z potenciální oběti stává oběť skutečná. Na rozdíl od jiných viktimologicky zaměřených diplomových prací je práce Petra Jambora více ovlivněna aktuální kriminalistickou praxí. Z hlediska psychologického autor zkoumá jednotlivé fáze prožívání

oběti, resp. dynamiku prožívané újmy. Pro autora je zásadním momentem tzv. deklarace (moment, kdy oběť přijme roli poškozeného, prolomí mlčení – začne o viktimizaci mluvit, podá trestní oznámení atd.).

Zásadním přínosem práce Petra Jambora je zvláštní část výkladu, v níž autor podrobně rozebírá otázky povinné mlčenlivosti pracovníků jednotlivých povolání v souvislosti oznamováním trestných činů. U tzv. pomáhajících profesí jde autorovi v první řadě o povinnou mlčenlivost zdravotníků, ale také pracovníků sociálních služeb nebo advokátů. Zpracování látky je velmi detailní a do značné míry i novátorské. Diplomant poukazuje na roztržičnost současného stavu právní úpravy, nejednotnost a neurčitost vztahu povinné mlčenlivosti k oznamovací povinnosti. V této souvislosti je zapotřebí vyzdvihnout velmi dobrou obeznámenost diplomanta s mimotrestními předpisy a metodami výkladu právních norem.

Autor zejména poukazuje na rozličné kolize trestního a zdravotnického práva. Správně však zdůrazňuje, že střet oznamovacího práva a povinné mlčenlivosti jde nad rámec právního konfliktu – představuje i konflikt morálních hodnot (morální distres). Autor kritizuje nedostatek výslovné úpravy v případech aktivního oznámení trestného činu zdravotníky (bez vyzvání OČTR). Jako problematickou spatřuje absenci celé řady závažných trestných činů v taxativním výčtu v § 368 odst. 1 TZ. Předmětem zaslouženého zájmu autora je i výklad § 8 odst. 5 TR. Diplomant zkoumá mj. odpovědnost zdravotnických zařízení za přestupek spočívající v porušení mlčenlivosti podle zákona o zdravotních službách, pokud by k němu došlo v rámci oznámení trestného činu.

Kladem postupu autora je zhodnocení často protichůdných názorů, které se objevily v odborné literatuře. Výklad autora jde ovšem daleko za pouhou syntézu dostupných pramenů. Diplomová práce obsahuje četné originální postřehy a návrhy *de lege ferenda*. Autor např. prosazuje oznamovací povinnost pro všechny trestné činy s horní hranicí trestní sazby nejméně 10 let, která by výslovně dopadala i na osoby vázané povinnou mlčenlivostí. Autor je zde inspirován zahraničními úpravami, které podrobně zkoumal (mj. se inspiruje slovenskými a německými trestními předpisy). Zabývá se také dosud spíše přehlíženou problematikou zneužívání trestních oznámení a syndromem falešné viktimizace.

Práce čerpá ze zcela nadstandardního okruhu pramenů – autor využil takřka všechny odborné studie, které se jeho tématu dotýkaly a byly publikovány v češtině či ve slovenštině. Při své analýze vycházel také hojně z příruček policejních orgánů, pokynů obecné povahy a stanovisek Nejvyššího státního zastupitelství, ze stavovských předpisů a z množství judikátů. Již dohledání tak různorodých pramenů představovalo úkol značně náročný. Velkou předností práce je snaha Petra Jambora identifikovat praktické aplikační problémy, odhalit rozpory a nejasnosti a snaha zaujmout k nim vlastní stanovisko. Předložené práci vskutku nelze vytykat to, co bývá uváděno na adresu komentářových příruček (že komentář končí tam, kde aplikační problém začíná). Jistým úskalím snahy autora o komplexní pojednání tématu je velký rozsah práce, který dosti značně překročil rozsah předepsaný pro práci diplomovou. Autor přitom práci z podnětu svého vedoucího opakovaně krátil.

Po formální stránce nelze práci vytknout závažnějších nedostatků. Stylisticky je práce na velmi dobré úrovni (autor úspěšně zkrátil některé čtenářsky obtížné pasáže). Poznámkový aparát je veden korektně, což se týká i pramenů ze sítě Internet a judikátů.

3. Připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě: Při ústní obhajobě může kandidát shrnout svá zjištění ohledně oznamovací povinnosti a mlčenlivosti zdravotníků dle platné právní úpravy. Dále autor stručně představí své úvahy *de lege ferenda*. V další rozpravě navrhuji, aby kandidát odpověděl na dvě z následujících otázek:

Co rozumíme tzv. státem uznanou povinností mlčenlivosti a jak se odlišuje např. od povinné

mlčenlivosti advokátů či zdravotníků?

Týká se povinná mlčenlivost i osob, které se teprve připravují na některé regulované povolání?

Co když neoznámím trestný čin proto, že se bojím, že z něj budu sám obviněn?

Jak má reagovat advokát, pokud mu klient zavolá s tím, že právě jako řidič někoho srazil, z místa nehody ujel a nyní neví, co má dělat?

Má z hlediska odpovědnosti za nepřekážení či neoznámení trestného činu význam, že neznám pachatele (pouze vím, že např. k trestnému činu došlo, ale nevím, kdo jej spáchal)?

Půjde o neoznámení trestného činu, pokud obviněný policii neřekl vše, co věděl, ale uvedl ji na správnou stopu?

Co když se o spáchání trestného činu klientem či pacientem dozvěděla toliko sekretářka nebo zdravotní sestra? Má to vliv na oznamovací povinnost nebo naopak povinnou mlčenlivost lékaře či advokáta?

Jak je to s oznamovací povinností osob, které poskytují pomoc obětem trestných činů podle zvláštního zákona?

Co když podá trestní oznámení osoba vázaná mlčenlivostí, avšak posléze se této mlčenlivosti začne dovolávat a odmítá ve věci dále vypovídat?

4. Doporučení / nedoporučení práce k obhajobě. Doporučuji k obhajobě.

5. Navržený klasifikační stupeň: 1 (výborně)

V Praze dne 20. listopadu 2023

JUDr. Jaromír Hořák, Ph.D.
vedoucí diplomové práce